**Gabriela STOICA**
Universitatea din Bucureşti

# ASPECTE DIACRONICE ALE LEXICULUI AFECTIVITĂȚII

Studiile contemporane de lingvistică par a manifesta în ultimele decenii un interes deosebit pentru formele de expresie a afectivității în limbă (modalități de lexicalizare şi sensuri specifice, mecanisme sintactice de actualizare a semnificației afective, funcționarea discursivă a emoțiilor etc.). Reprezentând un ansamblu lexico-semantic complex şi greu de încadrat în limite fixe, în virtutea caracterului său preponderent abstract şi mobil, lexicul afectivității a avut şi încă are o poziție mult discutată în literatura de specialitate; rezultatul este o serie de studii diverse ca perspectivă teoretică, oferind o imagine eterogenă unui domeniu de analiză polimorf şi extrem de nuanțat.

Foarte puține cercetări se opresc, însă, asupra unei etape istorice mai vechi de actualizare a lexicului afectiv, analizând felul în care emoțiile îşi găsesc în timp expresia lingvistică. Afectele sunt forme de viață culturală, care variază în funcție de epocă şi de societate (Rastier 1995: 245-246); factorii culturali determină apariția unor noi emoții sau reinterpretarea celor existente, în mod diferit de la o cultură la alta sau în interiorul aceluiaşi spațiu cultural de la o epocă la alta (Daneš 2004 : 28). Dacă variația diatopică, interculturală, a afectelor şi a cuvintelor afective a fost în detaliu analizată în studiile antropologice şi lingvistice din ultimele decenii (Niemeier&Dirven 1997; Kitayma&Markus 1997, Wierzbicka 1999), variația lor diacronică, intraculturală a fost foarte puțin tratată, în studii fragmentare, având în vedere, în general, numai anumite afecte, reprezentative (vezi Hassler 2009). O lucrare care adoptă o abordare istorică a lexicului psihologic este cea a Jaquelinei Picoche (1976), lucrare care susține ancorarea analizei lingvistice propriu-zise în cadrul cultural şi mental specific fazei istorice avute în vedere. Demersul lingvistic porneşte, aşadar, de la un principiu de bază antropologic – identificarea prin intermediul lexicului a unei structuri afective specifice mentalului omului medieval (reflectate în limbă). Analizând reprezentarea lexico-semantică a vocabularului afectiv în perioada veche, se poate obține nu doar o imagine a unui anume nivel de evoluție şi de rafinare a formelor lingvistice, ci şi, dincolo de acest nivel simptomatic, o imagine a unui anumit nivel de evoluție şi rafinare mentală şi culturală (de altfel, complexitatea superioară a unei limbi denotă complexitatea superioară a culturii care o produce).

O abordare istorică şi diacronică a vocabularului afectiv se poate dovedi, astfel, extrem de necesară pentru deplina înțelegere a configurației lexico-semantice specifice acestuia, putând indica mecanismele prin care afectele sunt conştientizate, conceptualizate şi îşi găsesc expresia lingvistică.

Dimensiunea istorică şi cea diacronică nu se suprapun; abordarea istorică are în vedere o limbă în contextul temporal, spațial şi cultural în care se manifestă; abordarea diacronică implică descrierea *evoluției* unui sistem lingvistic, independent de condițiile extralingvistice (Lazzeroni 1992: 51). Această distincție permite conceperea unei semantici istorice în sincronie, care îşi propune descrierea şi analiza sensului cuvintelor într-o epocă şi într-un context social şi cultural, context care contribuie la conturarea semantismului lor. Este o abordare statică, ce îşi propune reconstituirea unui stadiu de reprezentare semantică. Ei i se opune



BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

semantica diacronică, având ca obiectiv identificarea unor mecanisme de dinamică lexico-semantică, într-o continuitate evolutivă. Cele două perspective se pot îmbina, decupajul sincronic al lexicului afectiv pentru o anumită epocă (veche) fiind plasat pe axa evoluției sale diacronice specifice.

În lucrarea[1] de față propunem, din această perspectivă teoretică, o scurtă trecere în revistă a specificului lexico-semantic al lexicului afectiv reprezentativ al limbii române vechi (secolele al XVI-lea – al XVIII-lea) şi a principalelor mecanisme de constituire şi dezvoltare diacronică a semnificației afective, pe baza câtorva exemple ilustrative. Această analiză are în vedere un inventar de cuvinte cu sens afectiv, excerptate dintr-un corpus reprezentiv de texte vechi (originale – principalele cronici din Muntenia şi Moldova şi traduse – cărțile populare), care reflectă modalitățile comune, recurente, de expresie lexicală a afectivității în limba/epoca veche.

Intervalul avut în vedere corespunde unui plin proces de dezvoltare, de rafinare şi diversificare lexicală a limbii române, fapt ce transpare şi în inventarul termenilor afectivi. Lexicul afectiv în limba română veche se arată a fi unul extrem de bogat, de dinamic şi de complex în plan semantic. Textele analizate oferă un inventar amplu de termeni care acoperă ca desemnare universul afectiv într-o configurație densă, uneori redundantă. De-a lungul întregii perioade se remarcă patru modalități principale de lexicalizare a vieții afective, care sugerează direcții de nuanțare semantică, mai ales în cazul noțiunilor abstracte: a). dezvoltarea *polisemantismului*:: cuvinte vechi dobândesc sensuri noi care se dezambiguizează contextual; b). *împrumutul* (din limbile cu care se intră în contact direct sau prin intermediul traducerilor) unor termeni noi, strict specializați ca sens sau aducând nuanțe semantice particulare; c). apariția unor cuvinte noi, *derivate*, de la o bază lexicală mai veche, organizate în familii lexicale bogate; d). sintagme, locuțiuni, expresii *populare* (care folosesc cuvinte vechi, cu sens originar nonafectiv).

Acest profil al vocabularului afectiv indică în mod simptomatic un anumit stadiu dinamic de conceptualizare şi lexicalizare afectivă; lexicul afectiv evoluează odată cu dezvoltarea şi rafinarea modalităților de reprezentare mentală a universului afectiv. Constituirea unui lexic afectiv implică un proces treptat de abstractizare, pornind de la semnificații cel mai adesea concrete, corespunzătoare unui nivel mai puțin rafinat de conceptualizare a realității (în imagini reiferate, uşor perceptibile). O analiză etimologică efectuată asupra verbelor de sentiment din română şi italiană a relevat faptul că două treimi dintre ele derivă de la o rădăcină îndepărtată cu sens concret, ceea ce reflectă faptul că „verbele de sentiment erau la origine cuvinte sau sintagme relativ motivate, relevând strategii cognitive specifice gândirii simbolice" (Gehl 2007: 450). Într-un studiu mai vechi, J.P. Leff (1973: 300-301) subliniază că în parcursul diacronic al cuvintelor desemnând afecte se pot delimita mai multe niveluri de evoluție: de la un stadiu primar, în care cuvântul are un sens concret, denotând conduita expresiv-somatică simptomatică pentru o stare afectivă, la un stadiu secundar, hibrid, în care cuvântul desemnează atât expresia fiziologică a unui afect, cât şi afectul însuşi [polisemie], urmând ca treptat cuvântul să-şi focalizeze semnificația pe dimensiunea abstractă, afectivă[2].

Analiza configurației semantice (pusă în evidență de actualizările contextuale) (din perspectiva semanticii *istorice*) şi a dinamicii diacronice (din perspectiva semantcii *diacronice*) a lexicului afectiv în limba veche pune în evidență aceste mecanisme evolutive pe direcția *concret → abstract*.

**a.** O primă realitate lingvistică relevantă în acest sens este cea a mutațiilor semantice ale unor cuvinte care în limba veche (şi azi) atestă o semnificație



BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

afectivă; aceasta se dezvoltă diacronic, pornind de la semnificaţia etimonului, fie de la o bază neutră, fie de la o dimensiune de sens afectivă marginală, adusă în centrul formulei componenţiale şi focalizată[3]. În cele mai multe dintre cazuri, această dinamică implică un proces de abstractizare.

Pentru unele dintre aceste cuvinte, sensul originar nu conţinea semul *afectiv,* desemnând simple *realităţi, comportamente, acţiuni* (concrete/concretizate). Un exemplu este adjectivul ***cumplit***, „înspăimântător, îngrozitor, crud", de la verbul ***a cumpli***, atestat în limba veche, dar dispărut ulterior. Etimonul, lat. *compleo, *ire* (*-ere),* avea un sens simplu: „a umple"; „a împlini, a îndeplini; a face/a duce până la sfârşit", din care derivă sensul vechi românesc, „a duce la sfârşit viaţa (cuiva); a ucide" („Şi rău să va *cumpli* sufletul acela, ci nu va asculta prorocul acela, peri-va dintru oamenii săi" V 143v). O evoluţie suplimentară pentru forma verbală nu este atestată, dar adjectivul corespunzător, ***cumplit***, se păstrează şi dezvoltă un sens afectiv, păstrat până azi „care ucide" > „care provoacă frică (ucigând)" > „înfricoşător; crud".

Alte cuvinte de origine latină dezvoltă sensuri afective pornind de la un sens concret implicând *dimensiuni descriptive ale unor realităţi*. Un exemplu este perechea sinonimică ***înălţime – mărie*** („îngâmfare"): „Şi easte *înalţime*, când va să fie ainte de toţi" FD 601r; „în *trufe* cu nebunie, în *mărie* deşeartă viaţă drăcească-ş petrecură" V 134r; ambele cuvinte au la bază două adjective cu sens concret: *înalt* < lat. *in altum,* respectiv *mare*[4] < lat. *mas, maris.* Mutaţia semantică presupune o evaluare subiectivă a calităţilor unui obiect (în locul uneia obiective, concrete). Similar este cazul perechii ***greu – păs:*** „Avându Pătru vodă *greu* de Creţul şi de cazacii ce era cu dânsul, ca să nu între iarăşi de iznoavă în ţară" GU 121; „au socotit să i să mai înalţe şi haraciul, care domnul auzind una ca aceia mâhnitu-se-au până în suflet şi se-au întristat, văzând şi conoscând ce *greu* şi *păs* mare va să cază şi să cuprinză pre ticăloasa de ţară" RG 242; printr-un proces metaforic, sensul concret originar „povară, greutate fizică" (cf. lat. *grevis, pensum*) este abstractizat: → „dificultate de ordin psihic; suferinţă".

Alte schimbări de sens implică transformarea unor *caracteristici fizice* în trăsături psihice, afective, prin aceleaşi mecanisme, metaforic şi metonimic; este cazul perechii de sinonime ***a (se) întări – a (se) îmbărbăta:*** „troadenii, dac-au oblicit că s-au mâniat Ahileu pre eleni [...], *să îmbărbătară* ş-au ieşit viteazul Ector cu toţi troadenii lui, şi-i *întăriia* cu cuvântul, şi-i îndemna să fie îndrăzneţ şi hrăbori" T 123v. Cele două cuvinte au la bază un sens concret, *tare,* respectiv *bărbat,* ambele inducând ideea de forţă, putere, rezistenţă [*curaj*]; această dezvoltare semantică are loc pe teren românesc, cuvintele de origine suportând o mutaţie semantică de la latină la română, dar nonafectivă[5]: *talis,*„astfel de; atât de", pornind de la utilizările emfatice, „atât de mare, important etc."(Rosetti 1978: 196), îşi concretizează semnificaţia; *barbatus,* la origine adjectiv cu sensul „care are barbă" (atribut al masculinităţii), îşi schimbă încadrarea morfologică şi preia semnificaţia substantivului pe care îl determina de obicei, *homo* (cf. şi utilizarea *barbati legitimi,* cu sensul „om însurat", atestată într-o glosă din latina târzie, *apud* Graur 1933: 24).

Alte cuvinte afective au la origine un sens desemnând un *comportament social* sau *o conduită expresivă*; ambele dimensiuni (socială şi expresivă) sunt caracteristice şi afectelor şi, ca urmare, orientarea sensului originar spre o componentă preponderent afectivă are loc în mod firesc. Un exemplu este adjectivul ***blând***, care la origine (lat. *blandus*) avea o componentă semantică declarativă şi una comportamentală, fiind uşor marcat negativ – „linguşitor, ademenitor"; prin estomparea nuanţei *dicendi* şi a conotaţiei peiorative, cuvântul ajunge să aibă în română un sens preponderent afectiv, pozitiv: „s-au făcut mai *blând* şi ne-au arătat



BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

că foarte îi părea rău [...]. Apoi ne-au spus că ne iubiia pentru căci l-am scos din mare" H 210.

Importanța componentei expresive în definirea unui afect este indicată de etimologia unui termen afectiv fundamental, ***ruşine*** („de te vom bate noi pre tine, mai mare *ruşine* nu veri fi pățit" A 42v). Cuvântul se leagă de termenul latin *roseus* – „de culoare roşie", fiind considerat un derivat de la *a ruşina* (< *a roşi* + suf. *–ina*) (DER) sau legat de un lat. **rosinus* – „trandafiriu" (REW 7382) sau lat. **russionem* (Pascu 1924: 43) sau **rosionem* (CDDE). Puşcariu (1940: 40) îl consideră un derivat de la *roşu*, cu un sens primar „roşeață", pornind de la expresia „să-ți fie ruşine obrazului", care însemna la origine „să ți se înroşească obrazul" şi care s-a simplificat, devenind „să-ți fie ruşine" (urcarea sîngelui în obraz fiind considerată un semn al ruşinii). Etimologia cuvântului reflectă, astfel, standardizarea conduitei emoționale, trăsătură definitorie pentru un afect, atât de relevantă încât, prin lexicalizare, ajunge să desemneze afectul propriu-zis[6].

Mai rar, dobândirea sensului afectiv se face pornind de la o semnificație originară cognitiv-epistemică. Având în vedere componenta cognitivă constitutivă a afectelor, această dinamică a sensului este justificabilă. Este cazul, de exemplu, al cuvântului ***prepus***, polisemantic în limba veche, însemnând atât „bănuială, suspiciune" (sens non-afectiv): „bucurie de bună părére pentru domnu bun de boiariu de țară. Şi era tuturor cu bine. Şi nu era nici un boiariu în *prepus* sau în minciuni la acest domn" IN 202, cât şi „nelinişte, angoasă, grijă" (sensuri afective): „doamna lui Şerban-vodă căzdzus-în mare *prepus,* văzdând c-au rămas ginere-său Bălăceanul la Sîbii" IN 255; toate aceste sensuri derivă din semnificația etimonului, desemnând numai parțial un proces cognitiv: *praeponere* – „a pune înainte, în față; a pune în frunte; a pune mai presus, a prefera", de unde „suspecta" (sens cognitiv-epistemic) şi „a-şi face griji, a se nelinişti" (sens cognitiv-afectiv).

Pentru alte cuvinte, dobândirea sensului afectiv implică o nuanțare subiectiv-evaluativă a semnificației originare: ***a (d)ostoi***, atestat în limba veche şi azi popular cu sensul de „a (se) calma, a (se) linişti"(„Turcii deaca ş-*au dostoit* inimile sale şi omorâră pre Ion vodă, déderă domniia lui Pătru vodă" GU 119v) are un etimon cu sens neutru afectiv, vsl. *ustojati* – „a sta; a domina", dinamica de sens fiind uşor de reconstituit: → „a domina o stare afectivă disforică, agresivă". Printr-o evaluare euforică suplimentară, un alt cuvânt slav suportă o mutație semantică de ordin afectiv: *zabaviti* **> *a zăbovi*** însemna „a întârzia, a amâna", dar şi „a pierde vremea, a se întreține"; prin adăugarea unei componente evaluative pozitive, cuvântul ajunge să aibă un sens afectiv – „a pierde vremea, a petrece timpul în mod plăcut; a se simți bine; a se distra": „să-l trimată împăratul pe Bertoldu pentru că, fiindu cam bolnavă, pohteşte *să să zăbovască* cu tămăşagurile lui" B 38r.

Un alt exemplu este adjectivul ***mândru*** (alături de derivatele lui nominale şi verbale), polisemantic în limba veche, atestând în paralel pentru o perioadă atât sensul etimonului său, *mondrŭ* – „înțelept" („Nu ascultat-am cartularii, filosovii *mundri*" 12 V III 87r; „La dumnealui au lăsat învățătură bună şi *mândră*" AA 66v), cât şi pe cel mai nou, afectiv, dezvoltat ulterior („furi şi tâlhari şi vrăjmaşi şi făcători de răotăți şi curvarii şi curvele şi *mândrii* în deşertu" DIS 94r); apariția semnificației afective se poate justifica prin activarea unor mecanisme psihologice de supraevaluare subiectivă a calităților unei persoane; nuanțarea suplimentară negativă implică o supraestimare a acestor calități (făcută de subiect), invalidate însă social.

O altă direcție de evoluție constă în preluarea unor informații semantice de ordin afectiv originare şi în modificarea lor, de obicei în sensul unei specializări, pe baza unei componente de sens simțite ca mai relevantă la un moment dat. Un



BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

exemplu este adjectivul ***fericit***, care trimite indirect la *felix, -cis,* cuvânt care în latină conținea numai o slabă nuanță afectivă – „roditor, propice, încântător". Încă din latină, cuvântul intră în concurență cu sinonimul său din același radical, *fecundus,* tinzându-se spre o specializare abstract/concret: *fecundus* își păstrează sensul concret; *felix* evoluează spre un sens abstract, afectiv, pornind de la nuanța semantică evaluativă originară: „fecund" > „favorizat de zei" (Ernout&Meillet 1959) > „binecuvântat" > „satisfăcut în mod absolut", sens regăsibil în rom. *fericit.*

**b**. Dinamica diacronică a semnificației implică activarea firească a polisemiei, extrem de bine reprezentată în limba veche[7]. Apariția unui sens nou nu implică substituția imediată a semnificației/semnificațiilor precedente, ci presupune o coexistență paralelă cel puțin pentru o anumită perioadă. Limba veche înregistrează numeroase cazuri de termeni cu un polisemantism extrem de bogat, care atestă un proces dinamic de dezvoltare şi rafinare semantică, în plină desfăşurare. Pentru aceste cuvinte decodarea exactă a semnificației nu se poate face decât prin raportare strictă la contextul în care se actualizează.

1. O situație particulară pentru limba veche este reprezentată de cuvintele care atestă un sens afectiv complex, global, greu de echivalat azi printr-un unic sinonim. Un exemplu este *bănat,* a cărui semnificație se dezambiguizează printr-o lectură atentă a contextului mai amplu în care apare. Într-un context ca: „Bator Jigmontu […] *avându bănat* pre leaşi de paguba oamenilor săi cu Răzvan, au trimis soli cu jalobă la Rudolfu împăratul nemțescu...jeluindu de mare pagubă ce i-au făcut leaşii" MClet 162v, *bănat* pare a însemna „supărare + pizmă"; într-un alt context: „Şi văzdu într-o noapte 12 vise. Fu-i *bănat* di-nsele vârtos" 12V II, 97r, sensul complex pare a fi „grijă + teamă + supărare?"[ambiguitatea sau, mai exact, complexitatea semnificației acestui cuvânt este indicată şi de termenii echivalenți din celelalte versiuni ale textului, unde apar *teamă* şi *câştigă* („grijă")]. În alt context: „Ce Vasilie-vodă, văzdind că-i dau acel răspunsu de la leşi, au ales şi el puțintei moldoveni de ai lui şi au strigat în lefe oameni de oaste slujitori şi i-au pornit a prăda în Țara Leşască [...]. Apoi leşii, văzdindu aşea, au început a scrie cu *bănat* la Vasilie-vodă", *bănat* implică două dimensiuni afective: „supărare + reproş"; în: „arătat-au Dumnedzeu greu *bănat* asupra creştinilor [...]. Ce curund ş-au întors sfințiia-sa mâniia şi ne-au trimis iar linişte [...]. Dar să spăriiasă oamenii" IN 420, sensul este „supărare + mânie"; în alte contexte, *bănat* pare a avea sensuri individuale, dar distincte unul de altul: „regret": „puind ... pe Lupul Gavriliță vistiernic [...] pe urmă l-au şi scos din vistiernicie, cu mare *bănat* pentru acea slujbă curată" IN 266; „supărare": „I-au giurat că n-are nici un *bănat***,** ce iară pre dânsul nedéjdea lase, să tocmască acestŭ lucru" MClet 299v.

2. O altă situație de realizare a polisemiei a termenilor afectivi în limba veche implică o dezvoltare succesivă/paralelă de sensuri, dezambiguizate distinct, contextual. Dimensiunea semantică de-a lungul căreia se produce dezvoltarea de noi semnificații este caracterul *concret/abstract* (vezi şi *supra,* problema dinamicii diacronice a semnificației semantice dinspre etimon spre cuvântul românesc). În multe cazuri, sensul abstract afectiv este secundar, derivat dintr-o semnificație primară concretă. Mecanismul stilistic implicat în mutația semantică este cel metonimic, căruia i se poate asocia unul metaforic.

Un exemplu este *dulceață – a se îndulci – îndulcire,* serie de cuvinte care înregistrează sensuri abstracte, pornind de la sensul concret originar: „gust dulce", de unde prin extensie metonimică (cauză-efect) „senzație fizică plăcută determinată de un gust dulce" > „plăcere fizică", căreia i se asociază o evaluare psihic-afectivă: „senzație afectivă euforică primară; plăcere", de unde, prin extensie, „bucurie, fericire". *Dulceață* înregistrează de-a lungul epocii vechi şi un alt



BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

sens concret, cu valoare colectivă: „bunătate, lucruri bune": „v-amu datu vinu şi grâu şi untu şi toată *dulceaţă,* de v-aţi săturatu" LD Va 221v; „Dedii voao grâu, vin de saţiu şi împlui pre voi de toată *dulceaţa"* LD IV 33r, menţinut până în secolul al XVIII-lea [cf. LD, varianta VI: *„dulceaţa* pământului", cu sensul „roadele"], alături de cele afective: „fericire": „E cela ce....va posti cu curăţie, aceluia se va da *dulceaţa* raiului" LD I 3v; „ceia ci era de-a stânga [...] plângea cu amar şi să ruga căindu-să de greşeale. Şi ei fură lipsiţ de multă *dulceaţa* vecilor" V 124v; *„îndulcirea dulceţei* veacilor să se afle lor mai vârtos de tuturor" V 108v. Ceea ce se poate remarca suplimentar este faptul că activarea acestui sens afectiv se face mai ales în context religios, confirmând ideea că în acest cadru apelul la imagini concrete pentru transmiterea semnificaţiilor specifice reprezintă un mecanism recurent (*dulceaţa veacurilor; dulceaţa raiului).* În context laic, cuvântului *dulceaţă* i se asociază un sens mai degrabă concret, trimitând la relaţia erotică – „plăcere (fizică)": „pre cè de obştie Afrodita, neamul cel prorocesc foarte o cinsteşti pre dânsa, nu pentru trebuinţa cè cu *dulceaţă,* ce pentru sămânţa neamului" Et 19; „vremi nu le era slobodă a spune mai mult *să să îndulceascâ,* cu asămini voroave. Şi aşa, sărutându-să, fata craiului s-au dus în palatul său, iar Poliţionu s-au dus din grădină" PM 15r.

Un alt cuvânt polisemantic, implicând, pe de o parte, un sens concret, non-afectiv, pe de altă parte, un sens abstract, afectiv, este *durere.* Cele două sensuri sunt active în paralel, prin activarea unui mecanism figurat de extensie metaforică: „suferinţă fizică"/„suferinţă psihică", contextele distingând clar cele două valori: concret, nonafectiv: „spune boale şi *durori* multe în oameni" G 25v; „...şi-i aruncară în cea mare de foc înfricată. Deacă văzură arderea focului şi *durearea,* începură a striga" V 132r; „O, moarte cu *durori,* **...**cum avuş atâta îndrăznire" FD 484r, sau abstract, afectiv: „zise Iovav: „Nu ne easte noao destul cât ne batem cu alte limbi, ce şi cu robii şi cu fiiul tău să batem războiu, fiind cuprinşi de atâtea *dureri*?!" PI 374r; „cu mari *dureri* dintru adâncul inemii suspinând, au început a-i zice şi a-l bucura pre mâhnitul Erotocrit" EA 77v; „împreună lăcrăma şi plângè supţire şi Dimineta că ar fi avându şi ea *dureri* pentru mine" Et 13.

O alunecare a sensului dinspre concret spre abstract implică şi verbul *a (se) dezmierda,* verb polisemantic în limba veche, însemnând atât „a mângâia pe cineva (concret), oferindu-i o stare de bine, de plăcere": *„să dăzmierda* cu turci tineri, cu turcoaice tinere" RP 292, cât şi „a mângâia pe cineva (abstract), oferindu-i o stare de confort psihic": „Ia pre fiiul mieu, cât poţi *dezmirdându*-l grăiaşte-i, doară l-ei face să grăiască [...]" S 81v; „eu l-am întrebat pre dinsul şi l-*am dezmierdat* cu cuvinte dulci şi blânde şi drag i-am grăit" S 117r. Se remarcă faptul că sensul concret se păstrează în cazul desemnării unei realităţi erotice (/nonafective), indicând plăcerea fizică. Derivatul nominal *dezmierdăciune* este, de asemenea, polisemantic, dar sensul rămâne preponderent abstract: fără un subiect experimentator exact, semnificaţia afectivă este generală: „plăcere, stare de bine (fizică)": „deacă s-au aşedzat Pătru vodă la domnie, nemică de alta nu-i era grijă, numai cu toată casa sa a petrece în ospéţe şi în *dezmierdăciuni*" GU 82; „stare de confort, de relaxare, de linişte": „Ţara Leşască la acéia scară de fericie să suisă [...] în bine şi în *dezmierdăciune* pre atuncea leşii şi aşea şi ţara noastră" MClet 235v; când subiectul deţinător al afectului este individualizat, sensul afectiv este mai pregnant: „afecţiune, apreciere": „Aşea aduc tinerepele pre om când au pre multă voie şi *dezmierdăciune* la un stăpân" IN 353; în schimb, corespondentul adjectival nu are un sens afectiv, ci unul calificativ-general – „răsfăţat": „pe leaşii cei *dăzmierdaţi,* feciori de boiari mari, îi ducea tătarâi ca pe neşte dobitoace" RP 336; „Ştefăniţă-vodă [...], fiind tânăr *dăzmierdat,* făcea lucruri copilăreşti" RP 390; „plăcut,



BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

melodios": „italianii târziu ş-au scornit limba din letinească, aşa de iscusită, de *dezmierdată*" MCnm 11v.

Dinamica diacronică a semnificației afective pare a se manifesta, aşadar, pe direcția *concret* > *abstract*, însă polisemia actualizată de unii termeni în limba veche reflectă şi un fenomen invers: odată dobândit (eventual în urma unei abstractizări a semnificației originare), sensul afectiv, extrem de dinamic şi de proteic, manifestă tendința de concretizare, de reificare a referentului abstract[8], refăcând circular parcursul semantic *concret (sens non-afectiv)* > *abstract (sens afectiv)* > *concret (sens non-afectiv).* Unele cuvinte din limba veche înregistrează prin polisemia specifică această continuă oscilație între cele două ipostaze *abstract/concret,* care implică prezența sau absența semnificației afective.

Un exemplu[9] este perechea de verbe *a (se) jeli – a (se) jelui* (alături de derivatele nominale *jale, jelanie, jelit, jeluit, jeluitor* etc.). Ambele cuvinte sunt polisemantice, implicând un sens afectiv şi unul non-afectiv. *A jeli* înregistrează sensuri afective propriu-zis, decodabile contextual - „a regreta (intens)": „nu-i era lui Pascarchi atâta *jeli* de moarte, câtu-i era *jelea* că-i vinisă zamanul şi nu pute să-ş răsplătească răutate ce trăsese de către munteni" IN 278v; „a se întrista (regretând ceva)": „Întâiu easte când *jeleaşte* omul de vrun lucru mai multu decât se cade" FD 482v; „Şi atâta *se jeli,* cât mai mult nu putu, ce se giunghe, de muri" FD 596v, dar şi un sens concret, cu o nuanță semantică afectivă secundară - „a plânge (regretând o persoană dragă dispărută); a boci", desemnând un element de conduită expresivă asociată unui afect propriu-zis (*tristețe*; *supărare*), conform cu regulile de exteriorizare comportamental-afectivă, determinate societal: „Şi cui va muri ruda de aproape, ei nu vor *jăli*-o" 12 V I 130r; „Deci nu mai avea nădejde a mai fi viu el; şi părul l-au tunsu şi pre el îl *jălea*" Imb 140v.

Celălalt verb, *a se jelui,* atestă un polisemantism ce indică tendința desemantizării afective, sensul orientându-se spre o valoare cognitiv-dicendi. Această alunecare a semnificației se face în trepte, prin focalizarea distinctă a unei alte componente de sens. Astfel, cuvântul înregistrează şi un sens afectiv propriu-zis (dublând pe *a jeli*) – „a regreta (întristându-se)": „Sobieţchie au fostu *jăluind* pe tătari: „Păcat c-au perit atâţea vitejii!" [...] el ave prieteşug cu dânşii" IN 257v; „turcei...*au jăluit* de jac şi de peire ce au tras" IN 273, dar şi un sens hibrid, în care componenta afectivă primară este dublată de o componentă de expresie comportamental afectivă şi de una dicendi – „a regreta (întristându-se) + a plânge + (a vorbi)", „a-şi exprima nemulțumirea / suferința (prin cuvinte)": „Ei *să jeluia* şi grăiia; „Miluiaşte-ne, Doamne!" Ce Domnului nu-i fu milă de ei" V 126v; „Xant *să jeluia* către Isop, căci [...] înaintea muierei nu zice nimic" E 128r. Prin dispariția componentei de expresie afectivă şi focalizarea pe dimensiunea declarativă, cuvântul este vidat de nuanțele semantice afective originare şi ajunge să desemneze o realitate cvasi-juridică, desemnând un comportament mai degrabă verbal, parte a unui protocol oficial, formal, specific epocii – „a se plânge oficial de ceva (în fața unei autorități); a-şi exprima nemulțumirea; a pârî", sens foarte frecvent pentru *a se jelui* în limba veche (cf. şi substantivul corespunzător *jalobă*): „Matei vodă *jeluindu-se* şi la împărăţiie de prada ce făcuse oştile lui Vasilie vodă" MClet 232v; „Au venit prieténii [...] cu *jalobă* la Vasilie vodă, *jeluindŭ* că-i pradă tătarîi" MClet 246v; „Mihai-vodă [...] s-au dus la împăratul nemțescu, *jăluindu-se* de Baştea şi de Batoreşti" RP 329. Ca şi în cazul altor cuvinte (vezi seria *a milui – milă – milostenie,* Stoica 2009: 740), înscrierea într-un cadru intersubiectiv, colectiv, circumscriind anumite raporturi sociale standardizate cultural şi recurente, formalizate, implică o desemantizare afectivă a cuvintelor. Semnificația afectivă presupune o evaluare individuală, subiectivă, nonrepetitivă, a unui eveniment



BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

stimul (referința socială fiind secundară). Înscrierea într-un tipar de conduită comportamental-civică anulează valoarea subiectivă fundamentală, „obiectivând" evaluarea şi alterând, deci, semnificația afectivă.

Această polisemie specifică limbii vechi indică un proces dinamic de înnoire semantică, căruia nu îi corespunde un proces la fel de dinamic de înnoire lexicală. Cu alte cuvinte, se înregistrează un raport inegal între sensurile care apar treptat şi cuvintele nou pătrunse sau formate în interiorul limbii. Împrumutul treptat al unor noi termeni sau redistribuirea mult mai exactă a sensurilor afective între lexemele deja existente vor echilibra diacronic acest profil lexico-semantic al vocabularului afectiv vechi în procesul firesc de modernizare în care va fi implicat de-a lungul secolelor următoare.

Scurta analiză de față (strict ilustrativă) a (poli)semantismului şi a dinamicii semantice diacronice a câtorva termeni afectivi reprezentativi din limba română veche confirmă ideea rafinării treptate a formelor de conceptualizare şi de expresie lingvistică (lexico-semantică) a realității odată cu evoluția mentală a unei comunități lingvistice şi culturale. Dobândirea sensurilor afective implică trecerea de la o gândire concretă la una abstractă, prin mecanisme de conceptualizare şi categorizare de tip analogic (metaforă; metonimie cauză – efect; parte – întreg etc.). Tendința generală de evoluție semantică se manifestă, aşadar, în direcția abstractizării (suplimentare) şi a nuanțării treptate a sensurilor (de la semnificații afective globale, puțin distinctive, la sensuri din ce în ce mai clar diferențiate).

Cuvintele polisemantice din limba veche reflectă acest proces, unele dintre ele având atât un sens concret, originar, non-afectiv, cât şi unul abstract, mai nou, afectiv (*dulceață, durere, dezmierda*). Altele înregistrează sensuri complexe componențial, în care realitatea afectivă este una insuficient diferențiată (*liubov, pizmă, ciudă, scârbă, bănat* etc.), indicând un nivel global, mai puțin rafinat, de analiză şi evaluare psihologică. Se poate adăuga categoria extrem de bine reprezentată cantitativ a sintagmelor şi expresiilor populare, în cazul cărora semnificația afectivă este dobândită pe baza referințelor concrete ale termenilor constitutivi.

Însă, indiferent de mecanismul implicat în dobândirea semnificației afective, de numărul mare de expresii populare (concrete) sau de sensurile globale, astăzi ambigue, numărul mare de termeni afectivi atestați de limba veche, de diverse origini, indică un stadiu suficient de dezvoltat de evoluție a lexicului afectiv, în care necesitatea de îmbogățire cantitativă şi de rafinare semantică este evidentă şi marcată. Polisemia amplă a multor cuvinte şi împrumuturile succesive din diverse limbi (şi culturi), realizând bogate serii cvasisinonimice (la care se adaugă productivitatea mecanismelor derivative) indică faptul că lexicul afectiv se afla în perioada avută în vedere în plin proces de constituire, în concordanță cu evoluția modelului cognitiv cultural în care se integrează.

Această complexă şi variată configurație a lexicului afectiv în limba veche motivează adoptarea unei perspective istorice şi diacronice în analiza faptelor de limbă. O astfel de abordare este nu numai justificată, ci şi absolut necesară pentru o mai adecvată înțelegere a mecanismelor evolutive ce determină îmbogățirea lexicală şi nuanțarea semantică a lexicului în general şi a lexicului afectiv, în particular.

**NOTE**

[1] Analiza de față face parte dintr-o cercetare mai amplă şi mai detaliată, care are în vedere constituirea lexicului afectiv în limba română veche şi specificul lui lexico-semantic.



BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

[2] „The focus of meaning shifted to the experience of the emotion, and the somatic meaning faded into the back ground. Eventually the root word split up into a number of phonetically related variants, as the global emotional state was differentiated into several small categories" (Leff 1973: 300).
[3] Pentru o analiză detaliată a dinamicii sensului afectiv al altor cuvinte din româna veche (*cuteza, supăra, necăji, scump, drag, năpastă, mâhni, răbda, spăimânta, speria, urî, mânie, urgie, frică, gâlceavă, ticălos, scârbă, ciudă*), vezi Stoica 2007.
[4] O discuție separată poate avea în vedere evoluția de sens a lat. *mas, maris* în română. Cuvânt păstrat exclusiv de limba română, acesta cunoaşte o inovație semantică, înlocuind lat. cl. *magnus, -a, -um,* inovație ce a fost explicată în diferite feluri: fie o posibilă echivalare a ideii de virilitate cu cea de mărime (ILR II: 121; CDDE 1048; Rosetti 1978: 193), fie în legătură cu viața păstorească a românilor – o folosire inițială a cuvîntului cu referire la animale (CDDE), fie prin paronimia cu un termen din substrat. Al. Ciorănescu (DER) propune o confuzie probabilă între „mare ca vârstă, bărbat" şi „mare ca proporții", pornind de la existența unor expresii ca – „s-a făcut mare".
[5] Aceste mutații semantice au loc exclusiv în spațiul dunărean al Romaniei, fiind înregistrate ca atare numai în română (Rosetti 1978 : 195-197).
[6] Pentru o analiză de detaliu a configurației lexico-semantice a cuvântului *ruşine* în limba veche, vezi Stoica 2010.
[7] Pentru analiza suplimentară a polisemiei unor cuvinte vechi româneşti, vezi şi Stoica 2009.
[8] Termenii afectivi par a manifesta tendința dezvoltării polisemice în direcția concretizării şi exteriorizării (Bidu-Vrănceanu/Forăscu 2005: 170).
[9] Vezi şi polisemia dezvoltată în mod similar de o altă serie de cuvinte din limba veche: *milă – milostenie – miloste – milosârdie – a milui – a se milostivi,* în Stoica 2009.

**CORPUS DE TEXTE. SIGLE**

[A, A2 – a. 1717]: *Alexandria,* Bucureşti, Fundația Națională pentru ştiință şi artă, 2006 (ediție de Florentina Zgraon).
[AA]: *Archirie şi Anadan,* Bucureşti, Editura Minerva, 1997 (ediție de Magdalena Georgescu)
[B]: *Bertoldo,* Bucureşti, Editura Minerva, 1999 (ediție de Magdalena Georgescu).
[DIS]: *Disputa lui Isus cu Satana*, Bucureşti, Fundația Națională pentru ştiință şi artă, 2001 (ediție de Liliana Agache).
[E]: *Viața lui Esop,* Editura Minerva, Bucureşti, 1999 (ediție de Violeta Barbu).
[EA]: *Istoria lui Erotocrit cu Aretusa,* în *Cărțile populare în literatura românească,* Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1963, vol. II (ediție de Ion C. Chițimia, Dan Simonescu), p. 27-85.
[Et]: *A lui Eliodor istorie etheopicească (Etiopica),* în *Cărțile populare în literatura românească,* Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1963, vol. II (ediție de Ion C. Chițimia, Dan Simonescu), p. 125-170.
[F]: *Fiziologul,* Bucureşti, Editura Minerva, 1997 (ediție de V. Guruianu).
[FD]: *Floarea darurilor,* Bucureşti, Editura Minerva, 1996 (ediție de Alexandra Moraru).
[G]: *Gromovnicul,* în Alexandru Mareş, *Cărți populare din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea. Contribuții filologice,* Fundația Națională pentru ştiință şi artă, 2006, p. 313-320.
[H]: *Aravicon Mithologhicon (Halima),* în *Cărțile populare în literatura românească,* Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1963, vol. I (ediție de Ion C. Chițimia, Dan Simonescu), p. 403 – 449.
[Imb]: *Istoriia lui Imberie, fecior împăratului al Provenții,* în *Cărțile populare în literatura românească,* Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1963, vol. II (ediție de Ion C. Chițimia, Dan Simonescu), p. 7-27.
[LD]: *Legenda Duminicii,* Bucureşti, Fundația Națională pentru ştiință şi artă, 2005 (ediție de Emanuela Timotin).
[PI]: *Palia istorică,* Bucureşti, Fundația Națională pentru ştiință şi artă, 2001 (ediție de Alexandra Moraru, Mihai Moraru).



BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

[PM]: *Istoria lui Poliţion şi a Militinei,* Bucureşti, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2003 (ediţie de Florina Racoviţă-Cornet).
[S]: *Sindipa,* Editura Minerva, Bucureşti, 1996 (ediţie de Magdalena Goergescu).
[T]: *Împărăţîia lui Priiam, împăratul Troadei,* în *Cărţile populare în literatura românească,* Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1963, vol. I (ediţie de I. C. Chiţimia, Dan Simonescu), p. 85-108.
[V]: *Viaţa Sfântului Vasile cel nou şi vămile văzduhului,* Bucureşti, Fundaţia Naţională pentru ştiinţă şi artă, 2004 (ediţie de Maria Stanciu-Istrate).
[12 V] / [Is]: *Cele douăsprezece vise în tâlcuirea lui Mamer. Învăţătură despre vremea de apoi a prorocului Isaia,* Bucureşti, Fundaţia Naţională pentru ştiinţă şi artă, 2003 (ediţie de Alexandru Mareş).
[GU]: Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei,* Bucureşti, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1955 (ediţie de P.P. Panaitescu).
[IN]: Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei,* Bucureşti, Editura Minerva, 1982 (ediţie de Gabriel Ştrempel).
[MClet]: Miron Costin, *Letopiseţul ţării Moldovei de la Aron vodă încoace,* Bucureşti, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1958 (ediţie de P.P. Panaitescu).
[MCnm]: Miron Costin, *De neamul moldovenilor, din ce ţară au ieşit strămoşii lor,* Bucureşti, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1958 (ediţie de P.P. Panaitescu).
[RG]: *Cronica lui Radu Greceanu*, în *Cronicari munteni*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1961, vol. II, p. 5-272 (ediţie de Mihail Gregorian).
[RP]: *Istoriile domnilor Tărîi Rumâneşti de Radu Popescu,* în *Cronicari munteni*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1961, vol. I., p. 227-577 (ediţie de Mihail Gregorian).
[SCC]: *Istoria Ţării Româneşti de stolnicul Constantin Cantacuzino*, în *Cronicari munteni*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1961, vol. I., p. 3-79 (ediţie de Mihail Gregorian).

## REFERINŢE BIBLIOGRAFICE. SIGLE


BiduVrănceanu, Angela & Forăscu, Narcisa *(2005*). *Limba română contemporană. Lexicul*. Bucureşti, Editura Humanitas Educaţional
Daneš, František (2004). „Universality vs. Culture-specificity of emotion", în Weigand, E. (ed.), *Emotions in Dialogic Interactions,* Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, p. 24-32.
Ernout, A. & Meillet, A. (1959). *Dictionnaire étymologique de la langue latine,* Paris, Klincksieck.
Graur, Alexandru (1933). *Mélanges linguistiques, I,* Paris.
Hassler, Gerda (2009). „L'apport sémantique du paradigme épistémologique du sensualisme au lexique des émotions", în Novakova, I. & Tutin, A. (éds.), *Le lexique des émotions,* ELLUG, Université Stendhal Grenoble p. 21-38.
Kitayama, Shinobu & Markus, Hazel Rose (eds.) (1997). *Emotion and Culture. Empirical studies of mutual influence,* Washington D. C., American Psychological Association.
Lazzeroni, Romano (1992). „Linguistica storica e ricostruzione", în *La posizione attuale della linguistica storica nell'ambito delle discipline linguistiche*, Roma, Accademia Nazionale dei Lincei, p. 51-64.
Leff, J. (1973). „Culture and the differentiation of emotional states", în *British Journal of Psychiatry,* 123, p. 299-306.
Niemeier, Susanne & Dirven, René (eds.) (1997), *The language of emotions. Conceptualization, expression, and theoretical foundations,* Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
Pascu, G. (1924), *Dictionnaire étymologique macédo-roumain. I. Les élements latins et romans,* Iaşi, Cultura Naţională.
Picoche, Jaqueline (1976). *Le vocabulaire psychologique dans les chroniques de Froissart*, Paris, Éditions Klinckieck.
Pogorilovschi Gehl, Liana (2007). „Bigramatica verbelor de sentiment în italiană şi română", în Cuniţă, A. & Lupu, C. & Tasmowski, L. (eds.), *Studii de lingvistică şi filologie romanică: hommages offerts à Sanda Reinheimer Rîpeanu,* Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 439-453.




BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)

Rastier, François (1995). „La sémantique des themes ou le voyage sentimental", în Rastier, François (coord.), *L'analyse thématique des données textuelles. L'exemple des sentiments*, Paris, Didier Editions, p. 223-249.
Rosetti, Al. (1978). *Istoria limbii române,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
Stoica, Gabriela (2007). „Dinamica diacronică a semnificaţiilor afective", în Zafiu, R. & Stan, C. & Nicolae, Al. (eds.), *Studii lingvistice,* Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 435-442.
Stoica, Gabriela (2009). „Polisemantismul unor cuvinte afective în limba română veche", în Zafiu, R. & Stoica, G. & Constantinescu, M. (eds.), *Limba română: teme actuale,* Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 735-745.
Stoica, Gabriela (2010). *„Lexicul socio-afectiv în limba română veche. Studiu de caz – **ruşine**", în Zafiu, R. & Dragomirescu, A. & Nicolae, Al. (eds.),* Limba română: Controverse, delimitări, noi ipoteze (I), *Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 355-366.*
Wierzbicka, Anna (1999). *Emotions across languages and cultures: Diversity and Universals,* Cambridge, Cambridge University Press.

[CDDE]: Candrea, I. A. & Densusianu, Ov. (2003) [1907-1914]. *Dicţionarul etimologic al limbii române. Elementele latine,* Bucureşti, Editura Paralela 45.
[DER ]: Ciorănescu, Alexandru (2002) [1958-1966]. *Dicţionarul etimologic al limbii române,* Bucureşti, Editura Saeculum I.O.
[ILR II]: *Istoria limbii române* (1965&1969), 2 vol., Bucureşti, Editura Academiei.
[REW]: Meyer-Lübke, Wilhelm (1935). *Romanisches etymologisches Wörterbuch,* Heidelberg, Carl Winter's niversitätsbuchhandlung.

## RÉSUMÉ

**Aspects diachroniques du lexique de l'affectivité**

L'article propose, dans une approche de la sémantique historique et diachronique, une brève analyse de la configuration lexico-sémantique du lexique de l'affectivité en ancien roumain. On met en valeur la justification et la nécessité d'une telle approche (rarement adoptée dans la bibliographie de spécialité), pour une meilleure compréhension de la configuration lexico-sémantique actuelle du lexique affectif et des mécanismes par lesquels les affects sont conscientisés, conceptualisés et exprimés linguistiquement. L'analyse de la dynamique sémantique (diachronique et synchronique pour l'étape considérée) de quelques mots affectifs de l'ancien roumain a confirmé l'idée suivante: l'apparition des sens affectifs implique un procès progressif d'abstractisation (à partir d'une signification de base le plus souvent concrète, par l'activation des mécanismes de conceptualisation de type analogique – métaphore, métonymie) et de raffinage des sens (à partir de significations globales, moins distinctives, aux sens plus nettement différenciés) (ex. *mărie-înălțime, întări/ îmbărbăta, ruşine, blând, fericit* etc.). Une conséquence de cette dynamique sémantique est le développement de la polysémie, extrêmement riche dans la langue ancienne; beaucoup de mots attestent à la fois un sens concret, originaire, non-affectif, et un sens abstrait, plus nouveau, affectif (ex. *dulceață, durere, dezmierda* etc.); d'autres mots actualisent des sens complexes componentiellement, oú la réalité affective est insuffisamment distinguée (ex. *bănat, liubov* etc.), en indiquant un niveau plus globale, moins raffiné de conceptualisation et lexicalisation affective. Cette configuration lexico-sémantique spécifique en ancien roumain met en évidence le fait que, dans la période considérée (les siècles XVIème -XVIIIème), le lexique affectif était dans un vif procès de constitution, en concordance avec le modèle culturel-cognitif dans lequel s'intégrait.
**Mots-clés**: *lexique, sémantique historique et diachronique, l'affectivité.*



**BDD-A3316 © 2011 Editura Europlus**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:33 UTC)**